Chatnar

Research Journal Deptt. of Punjabi
Language & Literature
Lahore College for Women University
Lahore (Pakistan)
Vol: 8, Jan.-Dec. 2024, P.20-31
Jahanzeb Ali

چھتنار

تحقیقی مجلہ شعبہ پنجابی
زبان وادب
لاہور کالج برائے خواتین یونیورسٹی
لاہور (پاکستان)
8ء مسلسل شمارہ 2024 جنوری۔دسمبر
جہانزیب علی

تذکرہ ضلع خانیوال دے لکھاریاں دا

This article explores the literary tradition of "TAZKIRA" (biographical anthologies) in Punjabi linguistics & literature, with a focus on Punjabi writers from District khanewal. The term "TAZKIRA" refers to a literary compilation that provides brief biographical details of poets and writers along with selected samples of their work. As an important and ancient genre in Punjabi literature, Tazkiras serve to document both renowed and lesser-known literary figures, thus preservating and promoting regional literary heritage. promoting regional literary heritage.

The article titled "TAZKIRA District Khanewal DY LIKHARIAAN DA" presents a compilation of punjabi language writers from the area who have contributed to the literary richness of the South Punjab. These writers are arranged in alphabetical order to ensure clarity and systematic presentation of this regional literary legacy.

آسو مخدوم پوری 15 اکتوبر 1961ء نوں میاں خدا بخش دے گھر پیدا ہوئے۔ اصل ناں محمد آصف تے قلمی ناں آسو مخدوم پوری لکھدے نیں۔ آپ مخدوم پور پہوڑاں تحصیل و ضلع خانیوال دے وسنیک نیں۔ آسو مخدوم پوری پنجابی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔ پہلی واری 1980ء توں شعر کہن لگے۔ کلام دی اصلاح احمد یار خاکی تے کشور علی صابر کولوں لئی۔ شاعری وچ سب توں پہلاں غزل لکھی۔ فیر نال نال قطعہ، نظم، حمد، نعت، رباعی وغیرہ وچ وی طبع آزمائی کرن لگے۔ مخدوم پور پہوڑاں مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ آپ رسالہ ''ادبی تارے'' دے مدیر وی نیں۔ آپ دی لکھی نعت ویکھو کہ کیویں لفظاں نال موتی پروئے نیں:

ویکھا دے ہک واریں مینوں مدینہ یار سول اللہؐ

ونجے ٹھر ویکھ گلیاں نوں اِہ سینہ یار سول اللہؐ

جھڑا دیندائے دعائیں جھک کے وی پتھر اپنے ویری نوں

اِہ کہندا ہا زمانے تے قرینہ یار سول اللہؐ (1)

اعجاز حسین عادل، مہر دا اصل ناں اعجاز حسین اے۔ اوہ محمود احمد دے گھر 1978ء وچ چک نمبر 43-R10/ تحصیل و ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ پنجابی تے اردو زبان وچ شاعری کیتی۔ آپ 96/1995ء توں شعر کہن لگے۔ غزل دے نال نال دوجیاں صنفاں وچ وی لکھدے نیں۔ بہتا کر کے دوہڑے تے غزل دے شاعر نیں۔ شاعری دی اصلاح لئی منظر ڈانگرا دے شاگرد ہوئے۔ دوہڑے دی ونگی:

کنڈ مگروں وار منافق کر گے جیتھے کیتے ہانی اعتبار میں انے

دشمن دی چال شریکاں وچ میرے بھول پیار دے بھنے (2)

اعجاز سیال گلزار ابر ہیم ہاؤسنگ سوسائٹی شہر خانیوال دے وسنیک نیں۔ اصل ناں اعجاز احمد اے۔ آپ 20 فروری 1965ء نوں محمد نواز سیال دے گھر پیدا ہوئے۔ آپ نے پنجابی دے نال نال اردو زبان وچ وی شاعری کیتی۔ میٹرک ویلے توں شعر کہن لگے۔ پہلی واری قطعہ لکھیا۔ شاعری دی اصلاح لئی منصور علی ملنگی (جھنگ) دے شاگرد ہوئے۔ پہلا مشاعرہ وی جھنگ ای پڑھیا۔ آپ دا لکھیا گیت ''نک دا کوکا ڈھارا توکا'' بہت مشہور ہویا۔ آپ دی چھپیاں لکھتاں وچ پہلی کتاب ''دُکھاں دی پڑچول'' (شعری مجموعہ) 1982ء وچ تے دوجی ''اُڈیک'' (شعری مجموعہ) 1997ء وچ چھپی۔ گیت دی ونگی:

ہائے نک دا کوکا ڈھارا توکا لبھ لبھ تکھیاں نئ لبھدا

مڑ آڈھولا وے کلیاں دل ہنڑ نئ لگدا

دیسی بکرا گوشت لینا پُٹھدا ہے

نکی نکی گل تون اجکل ڈھولا بڑا رُسدا ہے (3)

تنویر قاسمی دا اصل ناں محمد شعبان تے قلمی ناں تنویر قاسمی لکھدے نیں۔ آپ 18 اپریل 1986ء نوں محمد نواز دے گھر پنڈ 66-15 L/ ڈاکخانہ 67-L15/ تحصیل و ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ پہلی واری 2003ء توں شعر کہن لگے۔ شاعری وچ سب توں پہلاں قطعہ لکھیا۔ شاعری دی اصلاح لئی رجب بلال دی شاگردی اختیار کیتی۔ وجھیانوالہ مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ بنیادی طور تے غزل تے دوہڑے دے شاعر نیں۔

میکوں جدوں وی رُسیا توں رُسیا تینوں میں ہر وار منایا اے

دلوں کھڈ کے میل لا غرضیاں دی بن مخلص سجن وکھایا اے

میری نیت دے اجے وی شک کرنا سر تیرے اگوں کدے کوئی چایا اے

دل لے کے قاسمی سٹ کدھنا تینوں کیہڑے اُستاد سکایا اے (4)

توصیف نیازی دا اصل ناں محمد آصف خان تے قلمی ناں توصیف نیازی لکھدے سن۔ آپ عبدالستار خان دے گھر 1983ء وچ وجھیانوالہ تحصیل و ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ آپ نے پنجابی زبان دے نال نال اردو وچ وی شاعری کیتی۔ آپ 2000ء توں شعر کہن لگے۔ پہلاں غزل لکھی فیر ہولی ہولی دوجیاں صنفاں وچ وی لکھن لگے۔ توصیف نیازی 26 اپریل 2020ء نوں گردیاں دے مرض دے کارن فوت ہوئے۔ آپ دی کتاب نئیں چھپی۔

ریاض ارم پنجابی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔ آپ دا اصل ناں ریاض حسین اے۔ آپ 16 مارچ 1960ء نوں چک نمبر 8 V/ڈاکخانہ V9/ تحصیل و ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ پڑھ لکھ کے شعبہ درس وتدریس نال جڑ گئے۔ شاعری دی نینہہ 1980ء دے لاگے شاگے رکھی۔ پہلاں غزل لکھدے سن۔ فیر ہولی ہولی حمد، نعت، منقبت، مداح، دوہڑہ، غزل، مسدس، قطعہ، نظم، گیت غرض ہر صنف وچ لکھیا۔ شاعری دی اصلاح عبدالرحمن المعروف ڈاکٹر بیدل حیدری کولوں لئی۔ آپ دیاں چھپیاں لکھتاں (شعری مجموعے) وچ ''ارم دے دوہڑے تے گیت (1986ء)، ہنجواں دی چھل (1990ء)، حیاتی دے پندھ (2004ء)، نور دی بارش (2007ء)، درداں دیاں پٹیاں (2011ء)، محمدؐ دے جلوے (2012ء)، محبتاں دے پُھل (2013ء)، عشق مصطفیٰ (2015ء)، آس دی مینگھ (2016ء) تے نعتاں پاک نبیؐ دیاں (2017ء) شامل نیں۔

ظفر حیات ضیاء 10 اپریل 1980ء نوں محمد رمضان دے گھر پیدا ہوئے۔ اصل ناں ظفر حیات تے ضیاء تخلص لکھدے نیں۔ آپ چک نمبر 70-L15/ تحصیل و ضلع خانیوال دے رہن والے نیں۔ پہلی واری 2012ء توں شعر کہن لگے۔ شاعری وچ سب توں پہلاں حمد باری تعالیٰ لکھی۔ کلام دی پکیائی لئی رب نواز پرواز کولوں اصلاح لئی۔ فیر دوجیاں شعری صنفاں وچ وی طبع آزمائی کرن لگے۔ اپنے ہائی سکول مشاعرے وچ پہلی واری کلام پڑھیا۔ اجے تیکر آپ دا شعری مجموعہ نئیں چھپیا۔

عطاء اللہ عطاء پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ آپ یکم جنوری 1975ء نوں اللہ ڈیوایا دے گھر مظفر گڑھ پیدا ہوئے۔ اصل ناں عطاء اللہ اے۔ اجوکے ویلے آپ چک نمبر 66-L/15 پنڈ شیخ لدھا ڈاکخانہ 67-L/15 تحصیل و ضلع خانیوال رہندے نیں۔ پہلی واری 2000ء توں شعر کہن لگے۔ شاعری وچ سب توں پہلاں دوہڑا لکھیا۔ رجب بلال کولوں شاعری دی اصلاح لئی۔ وجھیانوالہ مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔

علی تنہا دا اصل ناں منظور علی شاہ تے قلمی ناں علی تنہا لکھدے سن۔ آپ 15 اگست 1952ء نوں سید لعل شاہ دے گھر خانیوال پیدا ہوئے۔ پڑھ لکھ کے صحافت دے شعبے نال جڑ گئے۔ آپ پنجابی تے اردو زبان دے لکھاری سن۔ شاعری دے نال نال افسانہ نگار، نقاد تے صحافی سن۔ ریڈیو پاکستان وچ پروڈیوسر وی لگے رئے۔

عمران پہوڑ دا اصل ناں عمران فاضل اے۔ آپ یکم دسمبر 1988ء نوں محمد فاضل دے گھر پیدا ہوئے۔ آپ پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ چک نمبر 62-L/15 تحصیل و ضلع خانیوال دے وسنیک نیں۔ پہلی واری 2003ء توں شعر کہن لگے۔ شاعری وچ سب توں پہلاں دوہڑا لکھیا۔ کلام دی پکیائی لئی مہرار شاد وصلی کولوں اصلاح لئی۔ وجھیانوالہ مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ طبع آزمائی شاعری دی ہر صنف وچ کیتی۔ پر بہتا کر کے غزل تے دوہڑہ لکھدے نیں۔

غلام شبیر باگڑی پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ اصل ناں غلام شبیر تے اپنی جاہ قصبہ باگڑ توں قلمی ناں غلام شبیر باگڑی لکھدے نیں۔ آپ محمد نواز دے گھر 6 جون 1978ء نوں چک نمبر 15-R/8 تحصیل و ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ آپ 95/1994ء توں شعر لکھ رئے نیں۔ غزل توں شعر کہن لگے فیر نال دوجیاں صنفاں وچ وی لکھن لگے۔ شاعری دی اصلاح لئی منظور حسین سوختہ دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری قصبہ باگڑ مشاعرے وچ کلام پڑھیا۔ بنیادی طور تے غزل، دوہڑہ، قطعہ، حمت تے نعت دے شاعر نیں۔ آپ دا شعری مجموعہ ''پوہ اچ پگھر'' دے ناں توں 2017ء وچ چھپیا۔ نظم دی ونگی:

جنون ایں عشق اِچ عروج ڈاڈھائے/ایہہ دلدی دھڑکن وی رُک نہ جاوئے

جمال اے یار اچ اڈیک میری/پیاسی رہ کے تے سُک نہ جاوئے (5)

قمر فیروز پوری دا اصل ناں محمد یونس قمر تے قلمی ناں قمر فیروز پوری توں اپنی پچھان بنائی۔ آپ عبدالغفور دے گھر 19 اپریل 1986ء نوں چک نمبر 168-R/10 تحصیل و ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ آپ نے پنجابی تے اردو زبان وچ شاعری کیتی۔ چھیتی عمر توں ای شعر کہن لگے۔ پہلاں گیت لکھے ہولی ہولی دوجیاں صنفاں وچ وی طبع آزمائی کیتی۔ شاعری دی اصلاح لئی یعقوب ساجد دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری کبیر والا مشاعرے وچ اپنا کلام پڑھیا۔

مظہر بخاری پنجابی تے اردو زبان دے شاعر سن۔ اصل ناں سید مظہر الدین بخاری تے قلمی ناں مظہر بخاری توں اپنی پچھان بنائی۔ آپ سید مصباح الدین بخاری دے گھر 22 مئی 1967ء نوں محلہ نواب کالونی، میاں چنوں ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ اجوکے ویلے آپ دے پُتر خانیوال شہر رہندے نیں۔ مظہر بخاری 83/1982ء توں شعر کہن لگے۔ مظہر بخاری نے ہر صنف وچ طبع آزمائی کیتی۔ بنیادی طور تے نعت، ہائیکو، نظم، غزل تے ماہیا دے شاعر سن۔ نثر وچ انشائیہ تے افسانے لکھیا۔ آپ 6 جنوری 2021ء نوں فوت ہوئے۔ آپ دیاں کئی اردو کتاباں چھپیاں نیں۔ پنجابی وچ ''عشق دا بھانبھڑ (شعری مجموعہ) شامل اے۔

مکاشف سپرا خانیوال رہندے رئے۔ پنجابی تے اردو زبان وچ شاعری کیتی۔ شاعری دی ہر صنف وچ طبع آزمائی کیتی۔ بنیادی طور تے غزل، دوہڑہ تے نظم دے راہیں شاعری کیتی۔ آپ دا شعری مجموعہ ''کنڈل'' دے ناں توں 2011ء وچ نسل نو پبلی کیشنز نے چھاپیا۔

یاسین یاسر چک نمبر G.R/9، کوٹ سرگانہ تے ڈاکخانہ چک نمبر G.R/8 تحصیل و ضلع خانیوال دے رہن والے نیں۔ آپ 1968ء وچ محمد امیر دے گھر پیدا ہوئے۔ آپ دا اصل ناں محمد یاسین اے۔ پہلی واری 86/1985ء توں شعر کہن لگے۔ پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ شاعری وچ سب توں پہلاں دوہڑہ لکھیا۔ آسو مخدوم پوری کولوں شاعری دی اصلاح لئی۔ مخدوم پور پہوڑاں مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ بہتا کر کے دوہڑہ لکھدے نیں۔

(تذکرہ تحصیل کبیر والا دے لکھاریاں دا)

اجمل خاموش، مہر دا اصل ناں محمد اجمل تے قلمی ناں مہر اجمل خاموش لکھدے نیں۔ آپ نصرت علی دے گھر 1976ء وچ سرائے سدھو کبیر والا ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ کم کاج لئی ملتان ٹر گئے تے اجوکے ویلے مہر لاج، سادات کالونی، بوسن روڈ ملتان رہندے نیں۔ آپ نے پنجابی تے اردو زبان وی شاعری کیتی۔ 1988ء وچ سکول ویلے توں شعر کہن لگے۔ غزل توں شعر کہن دی نینہہ رکھی فیر دوہڑہ، گیت، قطعہ، منقبت، مسدس وچ وی لکھن لگے۔ شاعری دی اصلاح لئی منظور حسین سوختہ دے شاگرد ہوئے۔ اجمل خاموش نے پہلی واری ملتان مشاعرے وچ کلام پڑھیا۔ آپ دے دو شعری مجموعے ''تاہنگ'' 2007ء وچ تے ''پلکاں ہیٹھ چناہ'' 2017ء وچ چھپے۔ کلام دی ونگی:

سُن گھن سُن گھن گالھ اساڈی

ہر گل تے نہ ٹال اساڈی

تیڈے باجھوں سوہناں سانول

کون کریسی بھال اساڈی (6)

اکرم کبیر بھٹی پنجابی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔ اکرم کبیر بھٹی وستی غریب آباد تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال دے رہن والے نیں۔ اصل ناں محمد اکرم اے۔ آپ 21 جنوری 1988ء نوں فیض احمد دے گھر پیدا ہوئے۔ پہلی واری 04/2003ء توں شعر کہن لگے۔ شاعری وچ سب توں پہلاں غزل لکھی۔ کلام دی پکیائی لئی شاکر شجاع آبادی کولوں اصلاح لئی۔ کوٹ میلہ رام ملتان مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔

الطاف حسین 1966ء وچ غلام فرید شاہد دے گھر وستی دربار حاجی شیر موضع ہن پور ڈاکخانہ سرائے سدھو تحصیل کبیر والا پیدا ہوئے۔ پڑھ لکھ کے حکمت دے شعبے نال جڑ گئے۔ آپ نے پنجابی تے اردو وچ شاعری کیتی۔ شاعری دی نینہہ 90/1989ء توں رکھی۔ شاعری وچ دوہڑہ، غزل، مسدس، قطعہ وغیرہ لکھدے نیں۔

بشیر احمد رچناوی دا اصل ناں بشیر احمد تے قلمی ناں بشیر احمد رچناوی لکھدے سن۔ آپ 1953ء وچ احمد بخش دے گھر کبیر والا ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ شاعری وچ فدا حسین ملتانی دے شاگرد سن۔ آپ نے شاعری دی ہر صنف وچ طبع آزمائی کیتی۔ بہتا کر کے غزل تے دوہڑہ لکھدے سن۔

پیر جلیل حسین شاہ دے والد حاجی چراغ شاہ وی پنجابی زبان دے شاعر سن۔ پیر جلیل دا اصل ناں جلیل حسین شاہ اے۔ آپ 3 اپریل 1963ء نوں وستی حسین آباد تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ گھر وچ والد صاحب دی چھتر چھاویں آپ نے چھیتی ای ادب دی پوڑی دے پیر رکھیا۔ پیر جلیل حسین شاہ وی پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ پنجابی زبان دے نال نال اردو تے سرائیکی وچ وی لکھدے نیں۔ غزل توں شعر کہن لگے۔ شاعری دی اصلاح لئی ریاض شاکر دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری کبیر والا مشاعرے وچ اپنا کلام پڑھیا۔ بنیادی طور تے دوہڑہ، غزل ورگیاں صنفاں وچ لکھدے نیں۔ آپ دا شعری مجموعہ ''میریاں سوچاں'' دے ناں توں 2008ء وچ چھپیا۔

گل صاف جلیل کریوے چا

کوئی رُتبے پانیں سگدا

باہجھ شفاعت محمدؐ دے

کوئی جنت اِچ جانیں سگدا(7)

جیون خان پُنیا 5 نومبر 1969ء نوں اللہ دتہ خان دے گھر پیدا ہوئے۔ آپ دا اصل ناں جیون خان تے تخلص پنیا لکھدے نیں۔ آپ وستی 3 کسی جدید، موضع بوٹا سنگھ والا تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال دے رہن والے نیں۔ پہلی واری 86/1985ء توں شعر کہن لگے۔ آپ پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ شاعری وچ سب توں پہلاں گیت لکھیا۔ پیر جلیل حسین شاہ کولوں شاعری دی اصلاح لئی۔ کبیر والا مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ آپ دا لکھیا گیت ''چِٹا چولا سیوے درزی'' بہت مشہور ہویا۔

حاتم نائچ چاہر حمے والا، موضع سرفراز پور، ڈاکخانہ ککڑ ہٹہ تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال دے وسنیک نیں۔ اصل ناں ملک نذر حسین اے۔ آپ 15 جنوری 1972ء نوں ملک واحد بخش نائچ دے گھر پیدا ہوئے۔ آپ سرائیکی، پنجابی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔ شاعری دی اصلاح ملک منظور حسین ناصر نائچ کولوں لئی۔ شعر کہن دی نینہہ 1991ء توں رکھی۔ شاعری وچ دوہڑہ، غزل، مسدس، رباعی، حمد، نعت، قطعہ غرض ہر صنف وچ لکھیا۔ شعری مجموعہ ''میڈا حال نہ پچھ'' دے ناں توں 2010ء وچ چھپیا۔

خادم حسین رزمی اردو تے پنجابی زبان دے شاعر سن۔ آپ یکم فروری 1932ء نوں ملک خان محمد کھوکھر دے گھر چاہ محمودے والا تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ پڑھ لکھ کے شعبہ درس وتدریس نال جڑ گئے تے 1990ء وچ ریٹائرڈ ہوئے۔ نوکری پاروں ودھیرا عرصہ تلمبہ ای لنگھیا۔ آپ نے شاعری دی ہر صنف وچ طبع آزمائی کیتی۔ آپ دے شعری مجموعے ''اساں آپ اڈن ہارے'' تے ''من ورتی'' شامل نیں۔ اک نظم دی ونگی

لوڑ نہیں کوئی تکھی وادی/ نہیں ضرورت شاخان اُتے/ وٹے مارن، ہا، ہا، ہا، ہا

کرن دی/پھُلدے رُکھاں، پھُلدے باگاں

سونا فصلاں دیندی بھوئیں/سُکاون بیٹ بناون دی

چکر دے کے پھیر کھُبھانی/اُچا بول ڈرانہیں سانوں

تاڑی مار اڈانئیں سانوں/اساں آپے آڈنْ ہارے

متھاوٹ کے گل کیوں کرنائیں؟/کیوں اینویں پیا ساڈے آتے

جھوٹھی تہمت دھرنائیں؟/اپنے جوٹھ نوں سچ بناون کیتے

کیوں لوکی پیا کٹھے کرنائیں/تیئں وی اوڑک اک دن

مرنائیں/اساں تے آپے ای اُڈنْ ہارے/

اِنجیں تاڑی مارا دا پھرنائیں اساں تے بے تاڑی مارن وی/

اَڈنْ والے.....اُڈ جاواں گے/تے وت ایدر نئیں آواں گے(8)

خان اظہر رضا دا اصل ناں اظہر حسین تے قلمی ناں خان اظہر رضا توں اپنی پچھان بنائی۔ آپ مہر پہلوان دے گھر یکم جنوری 1978ء وچ کبیر والا ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ آپ نے پنجابی زبان وچ شاعری کیتی۔ آپ 1995ء توں شعر کہن لگے۔ قطعہ توں شعر کہن لگے۔ شاعری دی اصلاح لئی پیر جلیل حسین شاہ دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری کبیر والا مشاعرے وچ اپنا کلام پڑھیا۔

ساجد توصیف 20 اپریل 2002ء نوں عبدالرحمن دے گھر پیدا ہوئے۔ اصل ناں محمد ساجد اے۔ آپ وستی ارائیں تحصیل کبیر والا دے وسنیک نیں۔ پہلی واری میٹرک ویلے توں شعر کہن لگے۔ آپ پنجابی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔ شاعری وچ سب توں پہلاں قطعہ لکھیا۔ مہر جعفر انجم (جھنگ) کولوں شاعری دی اصلاح لئی۔ بنیادی طور تے غزل، نظم تے دوہڑے دے شاعر نیں۔ کبیر والا مشاعرے وچ پہلی واری کلام پڑھیا۔

طارق اداس پنجابی زبان دے نال نال سرائیکی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔ اصل ناں محمد طارق اے۔ آپ صفدر علی دے گھر 1975ء وچ موضع درکھانہ تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ 1992ء وچ پہلی واری غزل لکھی۔ شاعری دی اصلاح لئی عباس ملک کہاوڑ دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری موضع درکھانہ مشاعرے وچ کلام پڑھیا۔ آپ دا شعری مجموعہ ''دُکھارے ساہ'' دے ناں توں چھپ 2019ء وچ چھپیا۔

طارق جاوید 14 اگست 1992ء نوں جاوید اقبال دے گھر پیدا ہوئے۔ اصل ناں محمد طارق اے۔ آپ محلہ سادات تحصیل کبیر والا دے رہن والے نیں۔ نِکی عمر توں ای اردو شاعری لکھ رئے نیں۔ اپنی ماں بولی نال محبت پاروں چھیتی ای پنجابی وچ وی لکھن لگے۔ شاعری وچ سب توں پہلاں غزل لکھی۔ منیر راہی تے ارشد اقبال ذکی کولوں شاعری دی اصلاح لئی۔ بنیادی طور تے غزل دے شاعر نیں پر شاعری دی ہر صنف وچ طبع آزمائی کیتی۔ کبیر والا مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ آپ دا اردو شعری مجموعہ چھپ چکیا اے پر پنجابی زبان وچ شعری مجموعہ اجے نئیں چھپیا۔

طالب حسین بٹالوی 1928ء وچ شاہ دین دے گھر پیدا ہوئے۔ اصل ناں طالب حسین تے قلمی ناں طالب حسین بٹالوی توں پچھان بنائی۔ آپ بٹالہ ہندوستان پیدا ہوئے۔

''ونڈ ویلے خانیوال آ گئے۔ آپ پنجابی تے اردو زبان دے شاعر سن۔ آپ دی پنجابی لکھت ''جاگدیاں تحریکاں'' دے ناں توں چھپی۔ طالب بٹالوی 25 جولائی 2022ء نوں فوت ہوئے۔''(9)

ظفر نجمی 5 جنوری 1974ء نوں محمد سرفراز خان دے گھر پیدا ہوئے۔ اصل ناں محمد ظفر اے۔ آپ کبیر والا ضلع خانیوال دے وسنیک نیں۔ آپ نے چھیتی عمر توں ای لکھنا شروع کیتا۔ آپ پنجابی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔

''شاعری وچ سب توں پہلاں قطعہ لکھیا۔ رحمان صحرائی (جھنگ) کولوں شاعری دی اصلاح لئی۔ بنیادی طور تے گیت، نظم، دوہڑہ، غزل لکھدے نیں۔ آپ دے شعری مجموعے ''پلکاں ہیٹھ چناہ تے ''نجمی دے دوہڑے'' دے ناں توں چھپے''۔(10)

عارف ملکانہ موضع شہادت کندلا (نواں ناں کوٹ اسلام) پرانا ہیڈ سدنائی تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال دے رہن والے نیں۔ اصل ناں محمد عارف تے عارف ملکانہ قلمی ناں لکھدے نیں۔ آپ خان محمد دے گھر 10 جون 1971ء نوں پیدا ہوئے۔ آپ نے پنجابی تے اردو زبان وچ شاعری کیتی۔ آپ 1988ء توں لکھ رئے نیں۔ غزل، دوہڑہ بہتا لکھدے نیں۔ شاعری دی اصلاح لئی منظور حسین سوختہ دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری عبدالحکیم مشاعرے وچ اپنا کلام پڑھیا۔ اجے تیکر آپ دی کتاب نئیں چھپی۔

عبدالستار خاور پنجابی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔ آپ 4 اپریل 1960ء نوں خدا بخش دے گھر اوکاڑہ پیدا ہوئے۔ اصل ناں عبدالستار تے تخلص خاور لکھدے نیں۔ اجوکے ویلے آپ مخدوم پور چونگی تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال رہندے نیں۔ پہلی واری 1975ء توں لکھنا شروع کیتا۔ سب توں پہلاں غزل لکھی۔ ڈاکٹر بیدل حیدری کولوں شاعری دی اصلاح لئی۔ بنیادی طور تے غزل، دوہڑہ تے نظم لکھدے نیں۔ ٹاؤن ہال کبیر والا مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ آپ دا شعری مجموعہ ''ہڈورتی'' دے ناں توں 2018ء وچ چھپیا۔

فہد قتال پوری قصبہ قتال پور تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال دے رہن والے نیں۔ آپ نے پنجابی تے اردو زبان وچ شاعری کیتی۔ شاعری دی ہر صنف وچ طبع آزمائی کیتی۔ آپ دے شعری مجموعے ''دلاسے'' 2013ء وچ، ''چھالے'' 2007ء وچ ''پتناں تے بیڑی'' 2002ء وچ، ''انہیر جوانی دا'' 2005ء وچ تے ''یاداں'' 2008ء وچ چھپے۔ کلام دی ونگی:

کر تحقیق توں بیشک چڑھ کے

باہو سلطان دی شاعری پڑھ کے

پیر فرید ہئی فہد سرائیکی

پڑھ دیوان تو وچوں وڑھ کے(11)

قمر قتال پوری 12 فروری 1960ء نوں رجب علی دے گھر پیدا ہوئے۔ آپ پنجابی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔ اصل ناں غلام عباس اے۔ آپ قصہ قتال پور تحصیل کبیر والا دے وسنیک نیں۔ پہلی واری 1979ء توں شعر لکھنا شروع کیتا۔ شاعری وچ سب توں پہلاں غزل لکھی۔ شاعری دی اصلاح ملک غلام یاسین (جھنگ) کولوں لئی۔ حویلی کورنگا کبیر والا مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ آپ دے شعری مجموعے ''چھالے''(2007ء) تے ''ڈسکارے''(2014ء) شامل نیں۔

محمد صدیق محسن چک شیر خان، سردار پور روڈ تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال دے واسی نیں۔ آپ 1976ء وچ خدا بخش دے گھر پیدا ہوئے۔ آپ دا اصل ناں محمد صدیق تے تخلص محسن لکھدے نیں۔ پہلی واری 1990ء توں شعر کہن لگے۔ آپ پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ شاعری وچ سب توں پہلاں غزل لکھی۔ کلام دی پکیائی لئی ظفر نجمی کولوں اصلاح لئی۔ فیر دوجیاں شعری صنفاں گیت، نظم، قطعہ غرض ہر صنف وچ طبع آزمائی کرن لگے۔ کبیر والا مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔

منظور حسین سوختہ دا اصل ناں منظور حسین تے قلمی ناں منظور حسین سوختہ لکھدے سن۔ آپ 13 دسمبر 1951ء نوں کبیر والا ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ آپ پنجابی، سرائیکی تے اردو زبان دے شاعر سن۔ شاعری دی نینہہ 1970ء توں رکھی۔ شاعری وچ دوہڑہ، غزل، مسدس، قطعہ، ہائیکو، رباعی، کافی، نعت، حمد غرض ہر صنف وچ لکھیا۔ آپ مارچ 2012ء وچ فوت ہوئے۔ آپ دا شعری مجموعہ ''بھکھ دی وار'' 2004ء وچ چھپیا۔

مقبول فرید پنجابی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔ اصل ناں مقبول احمد اے۔ آپ 1962ء وچ چاہ کنڈے والا تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ آپ نے 83/1982ء توں لکھنا شروع کیتا۔ پہلاں دوہڑہ لکھیا فیر ہولی ہولی دوجیاں شعری صنفاں وچ طبع آزمائی کیتی۔ شاعری دی اصلاح لئی منظور حسین سوختہ دی شاگردی اختیار کیتی۔ بنیادی طور تے غزل تے دوہڑے دے شاعر نیں۔ پہلی واری کبیر والا مشاعرے وچ اپنا کلام پڑھیا۔

نو بہار دولتانہ آپ دا اصل ناں مہر نور بہار خان تے قلمی ناں نور بہار دولتانہ لکھدے نیں۔ آپ 1969ء وچ مہر محمد رمضان دولتانہ دے گھر موضع کوٹلہ سید کبیر ڈاکخانہ حاجی پور تحصیل کبیر والا ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ پڑھ لکھ کے درس وتدریس دے شعبے نال جڑ گئے۔ آپ پنجابی زبان توں علاوہ سرائیکی تے اردو زبان وچ وی لکھدے نیں۔ شاعری دی نینہہ 88/1987ء توں رکھی۔ شاعری وچ دوہڑہ، غزل، مسدس، قطعہ تے ہائیکو ورگیاں صنفاں وچ لکھدے نیں۔ شاعری دی اصلاح ڈاکٹر بیدل حیدری تے نور احمد غازی کولوں لئی۔ آپ دی کتاب ''عکس نو بہار (2003ء) تے ''نہ وچھڑے یار کسے دا''(2013ء) شعری مجموعے شامل نیں۔

نیاز احمد نیاز پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ آپ 10 اپریل 1973ء نوں نبی بخش دے گھر پیدا ہوئے۔ اصل ناں نیاز احمد تے تخلص نیاز لکھدے نیں۔ آپ اڈا باراں میل تحصیل کبیر والا دے رہن والے نیں۔ 1988ء توں شعر کہن لگے۔ شاعری وچ سب توں پہلاں گیت لکھیا۔ پیر جلیل حسین شاہ کولوں شاعری دی اصلاح لئی۔ باراں میل ادبی محفل وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ غزل، قطعہ تے دوہڑہ بہتا لکھدے نیں۔

(تذکرہ تحصیل میاں چنوں دے لکھاریاں دا)

ارشد ڈاہر 25 مئی 1989ء نوں غلام محمد دے گھر پیدا ہوئے۔ اصل ناں محمد ارشد تے قلمی ناں ارشد ڈاہر لکھدے نیں۔ آپ وستی لالیکے میاں چنوں ضلع خانیوال دے وسنیک نیں۔ کالج ویلے پہلی واری شعر لکھیا۔ آپ پنجابی زبان دے نال اردو زبان وچ لکھدے نیں۔ سب توں پہلاں قطعہ لکھیا۔ ذوالفقار زلفی (جھنگ) کولوں شاعری دی اصلاح لئی۔ غزل، نظم، رباعی، حمد، نعت، مسدس تے دوہڑہ لکھدے نیں۔ جھنگ مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ دوہڑے دی ونگی ویکھو:

جسڑہ کلے نوں حق نال ملاوے قوسین داناں شبیر اے

چودہ صدیاں توں جسڑہ رک نہ سگیا اس وین داناں شبیرؑ اے

جاہیں حق دوہرایا اے باطل ساہنویں اس بھین داناں شبیرؑ اے

حیدر تے ارشدؔ زہراء دے سکھ چین داناں شبیرؑ اے (12)

الطاف حسین بسمل سہارنپوری دا اصل ناں الطاف حسین اے۔ آپ 8 اکتوبر 1911ء نوں سہارنپور بھارت پیدا ہوئے۔ آپ نے انڈین میڈیکل بورڈ لکھنؤ توں طب دی سند حاصل کیتی۔ ونڈ ویلے میاں چنوں آن پکے ڈیرے لائے۔ آپ اردو تے پنجابی زبان دے شاعر سن۔ آپ 3 نومبر 1985ء نوں فوت ہوئے۔

امین سلطانی تھراج 20 جولائی 1986ء نوں کریم بخش دے گھر پیدا ہوئے۔ اصل ناں محمد امین اے۔ آپ پنڈ R-8/3 تلمبہ تحصیل میاں چنوں ضلع خانیوال رہندے نیں۔ پہلی واری 2000ء توں شعر کہن لگے۔ آپ پنجابی زبان توں علاوہ سرائیکی وچ وی لکھدے نیں۔ سب توں پہلاں دوہڑہ لکھیا۔ منظور حسین سوختہ کولوں اصلاح لئی۔ تلمبہ ادبی مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ بنیادی طور تے غزل تے دوہڑہ لکھدے نیں۔

ثاقب رضا ڈوگر پنجابی تے اردو زبان وچ شاعری کردے نیں۔ آپ مشتاق احمد دے گھر 10 جون 1986ء نوں میاں چنوں ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ اصل ناں آپ دا ثاقب رضا اے۔ 03/2002ء توں لکھنا شروع کیتا۔ غزل، دوہڑہ، قطعہ حمد تے نعت ور گیاں صنفاں وچ لکھدے نیں۔ شاعری دی اصلاح لئی فاروق طراز دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری میاں چنوں مشاعرے وچ اپنا کلام پڑھیا۔

جاوید قاسم اجوکے ویلے بنک سٹاپ، والٹن روڈ لاہور رہندے نیں۔ آپ میاں چنوں ضلع خانیوال دے وسنیک نیں۔ یکم جون 1967ء نوں سیٹھ نور محمد دے گھر پیدا ہوئے۔ پہلاں جاوید راہی دے ناں توں لکھدے سن فیر بزرگاں دے آکھن پاروں اپنے اصل ناں جاوید قاسم توں ای لکھن لگے۔ پہلی واری 84/1983ء توں شعر کہن لگے۔ آپ پنجابی تے اردو زبان دے شاعر نیں۔ غزل شاعری وچ سب توں پہلاں لکھی۔ مرزا نصیر خالد کولوں شاعری دی اصلاح لئی۔ میاں چنوں مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔ آپ نظم تے غزل راہیں بہتا شاعری کردے نیں۔ نظم ''بے نکے'' دی ونگی:

اساں ویری اپنے آپ دے اساں کڈھی اپنی رت/اساں بیٹھلے پت جوار دے سانوں کدے ناں آئی مت

اساں مار مکائے چانے قبراں دی پٹی دھوڑ/اساں رل کے نال ہنیریاں چاکیتے لکھاں بوڑ

اساں مار دوہتھڑا سوٹڑا تے کچھی لہو لکیر/اساں دلا بھٹی ماریاں اساں وڈھے بھگت کبیر

اساں کوڑنوں مرشد منیا تے سچ نوں دتا زہر/دلوں چایا پیار اچالڑا اوتھے وسے آ کے قہر

ساڈے جثے چھیکو چھیکنے، ساڈی دکھے ہر ہر رگ/اساں پھٹ چٹیندے اپنے جیویں پھٹ چٹیندا سگ

ساڈے پنڈے کوڑ کڑتنے ساڈے لوں لوں اگے اک/اساں زہراں گھول شرینیاں چا آپ وڈھایا نک (13)

حیات عاقب سوہیا پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ آپ 30 مئی 1971ء نوں شکور محمد دے گھر پیدا ہوئے۔ اصل ناں محمد حیات اے۔ آپ چک نمبر 119-L/15 میاں چنوں ضلع خانیوال دے رہن والے نیں۔ پہلی واری 1990ء توں شعر کہن لگے۔ شاعری وچ سب توں پہلاں غزل لکھی۔ کلام دی پکیائی لئی ریاض حسین ابرار (جھنگ) کولوں اصلاح لئی۔ بنیادی طور تے دوہڑے دے شاعر نیں۔ جھنگ مشاعرے وچ پہلی واری اپنا کلام پڑھیا۔

خورشید مستانہ پنجابی تے اردو زبان دے شاعر سن۔ اصل ناں عبدالرحمن تے قلمی ناں خورشید مستانہ توں پچھان بنائی۔ آپ محمد حسین دے گھر جون 1947ء نوں مان والا برج ریاست پٹیالہ انڈیا وچ جمے۔ ونڈ ویلے آپ میاں چنوں ضلع خانیوال آن ڈیرے لائے۔ آپ نے 1964ء توں لکھنا شروع کیتا۔ آپ دا شعری مجموعہ ''سسکدے پھٹ'' دے ناں توں چھپیا۔

رائے اسد عباس دا اصل ناں رائے اسد عباس تے تخلص عباس لکھدے نیں۔ آپ حاجی ظہور حسین مارتھ دے گھر یکم جنوری 1985ء نوں میاں چنوں ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ پڑھ لکھ کے وکالت کرن لگے۔ شاعری آپ نے 04/2003ء توں شروع کیتی۔ پہلاں غزل ای لکھدے سن ہولی ہولی باقی صنفاں وچ وی لکھن لگے بہتا کر کے غزل، قطعہ تے نظم ای لکھدے نیں۔ شاعری دی اصلاح لئی مرزا نصیر خالد دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری میاں چنوں مشاعرے وچ اپنا کلام پڑھیا۔ اجے تیکر آپ دی کتاب نئیں چھپی۔

ظفر اقبال سجن پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ اصل ناں ظفر اقبال تے قلمی ناں ظفر اقبال سجن توں اپنی پچھان بنائی۔ آپ سردار محمد دے گھر 1965ء وچ پنڈ 152 ٹوبہ ٹیک سنگھ پیدا ہوئے۔ کم کاج لئی شہر میاں چنوں ضلع خانیوال پکے ڈیرے لائے۔ آپ 82/1981ء توں لکھ رئے نیں۔ غزل توں شعر کہن دی نیہنہ رکھی۔ شاعری دی اصلاح لئی خورشید مستانہ دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری بلدیہ ہال میاں چنوں مشاعرے وچ اپنا کلام پڑھیا۔ بنیادی طور تے غزل، نظم، قطعہ، حمد، نعت لکھدے نیں۔

غلام حسین ساجد، پروفیسر یکم دسمبر 1951ء نوں بستی کبیر سنپال تحصیل میاں چنوں ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ آپ دے والد داناں مہر سجاول خان سی۔ آپ نے ایم پنجابی تے اردو پنجاب یونیورسٹی لاہور توں کیتا۔ پڑھ لکھ کے لیکچرار اردو بھرتی ہوئے تے 2012ء وچ طور صدر شعبہ اردو گورنمنٹ اسلامیہ کالج لاہور توں ریٹائرڈ ہوئے۔ آپ پنجابی تے اردو زبان دے لکھاری نیں۔ شاعری دے نال نال نثر وچ کہانیاں، افسانے تے خاکے وی لکھدے نیں۔ آپ دیاں کئی اردو تے پنجابی کتاباں چھپیاں نیں۔ جنہاں وچ پنجابی ''مہاندرے (خاکے)، نیندر بھنی رات (کہانیاں)، دنیا پھرے غمازی (نظماں)، پانی رمز بھارے، بیلے وچ چڑیاں (شعری مجموعہ)، سرسوتی توں راوی تائیں (نظماں)، کسے سُفنے دے نال (غزلاں)، بانے (نظماں)، مونج اُسارے محل (نظماں)، تے کن دے گن (نظماں)'' شامل اے۔

فاروق طراز اردو تے پنجابی زبان دے شاعری نیں۔ اصل ناں عمر فاروق تے قلمی ناں فاروق طراز لکھدے نیں۔ آپ میاں محمد دین دے گھر 1957ء وچ میاں چنوں ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ نویں کلاس وچ سن جدوں توں شعر کہن لگے۔ غزل توں شعر کہن دی نیہنہ رکھی فیر نال دوجیاں صنفاں گیت وچ وی لکھن لگے۔ شاعری دی اصلاح لئی سالک ربانی دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری میاں چنوں مشاعرے وچ اپنا کلام پڑھیا۔ بنیادی طور تے غزل تے نظم دے شاعر نیں۔

محمد اسلم بیتلا دا اصل ناں ملک محمد اسلم تے قلمی ناں اسلم بیتلا لکھدے نیں۔ آپ 15 ستمبر 1951ء وچ چک نمبر R-10/110 موضع نعمت والا تحصیل جہانیاں ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ آپ دے والد داناں ملک شیر محمد سی۔ ایل ایل بی کر کے وکالت کرن لگے فیر امتحان پاس کر کے 1987ء وچ سول جج لگے۔ آپ پنجابی زبان توں علاوہ سرائیکی تے اردو زبان وچ وی لکھدے نیں۔ شاعری وچ دوہڑہ، غزل، مسدس، قطعہ غرض ہر صنف وچ لکھیا۔ شاعری دے نال نال نثر وچ انشائیہ، افسانہ وی لکھیا۔ آپ دیاں چھپیاں لکھتاں وچ ''اتھرو موتیاں ورگے (پنجابی شعری مجموعہ)، ڈکھ سنجوک (شعری مجموعہ)، لعل سرائیکی دے، بیت اولڑی،

خواجہ فرید دے اردو فارسی کلام دا منظوم سرائیکی ترجمہ،، ذکر فرید، سرائیکی انشائیے، شان ذوالجلال، گلشن سرکار، محرم راز دیس دے، وسیب رنگ، محرم دلیں دا، پھلاں بھری چنگیر'' شامل نیں۔

مصطفی انور پنجابی زبان دے شاعر نیں۔ اصل ناں غلام مصطفی تے قلمی ناں مصطفی انور لکھدے نیں۔ آپ خوش محمد دے گھر 13 مارچ 1976ء نوں پنڈ 115-BR/8 میاں چنوں ضلع خانیوال پیدا ہوئے۔ اجوکے ویلے آپ پنڈ 132-L/16 میاں چنوں رہندے نیں۔ آپ نوں نکی عمر توں ای لکھن دا شوق ہویا۔ باقاعدہ 1995ء توں شعر کہن لگے۔ پہلاں غزل لکھی فیر دوجیاں شعری صنفاں وچ وی طبع آزمائی کیتی۔ شاعری دی اصلاح لئی مرزا نصیر خالد دے شاگرد ہوئے۔ پہلی واری 1999ء وچ میاں چنوں مشاعرے وچ کلام پڑھیا۔

تیرے دتے ذہر پتا سے لئی پھر داں

بُلھاں اتے پھٹڑہا سے لئی پھر داں

عشق جھناں دے کنڈیاں اتے ازلاں توں

میں مر جانے تین پیا سے لئی پھر داں

آکھو پتھریں کیڑے پالن والے نوں

میں دھرتی تے خالی کاسے لئی پھر داں

کیہ کیہ کیتا ساڈے نال آزادی نے

ہنجو ہنجو وچ خلاصے لئی پھر داں

نیہرا کھیڈے انور گھر دیاں کنداں ناں

دیوے بال کے آسے پاسے لئی پھر داں(14)

حوالہ جات

(1) گل بات: آسو مخدوم پوری، مورخہ 10 جنوری 2023ء، حال مقیم خانیوال/کلام ان چھپیا

(2) گل بات: اعجاز سیال، مورخہ 14 جنوری 2023ء، حال مقیم خانیوال

(3) اعجاز سیال، اُڈیک، لاہور: عوامی پبلشرز، 1997ء، ص 41

(4) کلام ان چھپیا۔ مملوکہ تنویر قاسمی

(5) گل بات: غلام شبیر باگڑی، مورخہ 8 جنوری 2023ء، حال مقیم خانیوال

(6) گل بات: اجمل خاموش، مہر، مورخہ 15 مئی 2024ء، حال مقیم ملتان

(7) گل بات: پیر جلیل حسین شاہ، مورخہ 17 جنوری 2023ء، حال مقیم کبیر والا

(8) خادم حسین رزمی، اساں آپ اڈن ہارے، ملتان: سرائیکی ادبی بورڈ، 2006ء، ص 113-114

(9) گل بات: محمود احمد (پُتر)، مورخہ 15 ستمبر 2023ء، حال مقیم نواب ٹاؤن رائے ونڈ روڈ لاہور

(10) گل بات: ظفر نجمی، مورخہ 18 جنوری 2023ء، حال مقیم کبیر والا، خانیوال

(11) گل بات: عبدالستار خاور، مورخہ 18 جنوری 2023ء، حال مقیم کبیر والا

(12) فہد قتالپوری، چھالے، ملتان: خاموش پبلی کیشنز، 2007ء، ص 74

(13) گل بات: ارشد ڈاہر، مورخہ 6 جنوری 2023ء، حال مقیم میاں چنوں/کلام ان چھپیا

(14) گل بات: جاوید قاسم، مورخہ 23 اپریل 2024ء، حال مقیم لاہور/کلام ان چھپیا

(15) گل بات: مصطفیٰ انور، مورخہ 7 جنوری 2023ء، حال مقیم میاں چنوں/کلام ان چھپیا